

LA LINGÜÍSTICA MODERNA

Per a establir la diferenciació de les llengües, l'última paraula no la té la filologia, la qual estudia l'origen de les llengües o els textos antics; ni la lingüística diacrònica que examina l'evolució de les llengües a través del temps; sinó la lingüística sincrònica actual, de llavor innegablement científica, puix descriu científicament l'estat actual del llenguatge: tal llengua i tal altra llengua, ¿cóm estan en el present? La lingüística moderna no dona importància a l'origen de les llengües: si procedeixen del sànscrit o del llatí, etc, si català i valencià, per exemple, són d'origen galo-romà, o d'origen ibero-romà, etc. (encara no s'han posat d'acord els filòlegs sobre eixe punt). Ni importa que en una època remota l'estudi dels textos mostre certa afinitat entre diversos dialectes. En els seus inicis, al esgüellar-se del tronc comú, tots els dialectes neollatins ofereixen multitud de coincidències. Lo que importa és saber si en el moment actual les llengües que es comparen tenen suficients diferències per a poder considerar-se com a llengües diferents. Eixa és la prova del nou. En este punt són d'actualitat diversos treballs, recentment publicats en que es fan ressaltar les diferències que actualment medien entre el valencià i el català. Soles les d'orde fonètic, són ja suficients per a caracteritzar i diferenciar les dos llengües. Però a més estan les diferències d'orde morfològic i sintàctic a més del gran nombre de paraules distintes, no solament per la pronunciació, sinó també pel seu fonament etimològic. Totes eixes diferències, preses en conjunt, no hi ha dubte que mostren una estructura lingüística distinta, dins de lo que cap entre llengües derivades d'un mateix tronc comú.

I, encara que siga una digressió, no crec fora de lloc contestar a les objeccions que es solen fer al valencià per a negar-li la seua existència com a llengua.

a) Es diu que "les diferències entre el català i el valencià no són majors que les que existixen entre el castellà i els parlars aragones, lleones, andalus o les hispanoamericans", i a ningú se li ocorreria declarar-les "llengües estructuralment independents"

Responem: en primer lloc, les diferències que hi ha entre valencià i català són majors que les que hi ha entre les parles dialectals del castellà i la llengua castellana. Les

coincidències estructurals entre valencià i català no són majors que les que medien entre les diverses llengües neollatines, degut al seu origen del llatí. En segon lloc, els andalusos o hispanoamericans, no tenen consciència de parlar una llengua andalusa o americana, distinta de l'espanyola, ni al seu mode de parlar li han donat el nom de llengua, chilena o peruana, etc., ni han creat una brillant literatura andalusa o americana, ni escrit gramàtiques i diccionaris d'una "llengua" chilena o peruana. En tercer lloc, el dia que en aquests països tinguen consciència de parlar una llengua prou distinta de la castellana, ningun lingüista podrà negar-los el dret a normativisar la seua llengua i proclamar la seua independència i a escriure gramàtiques i diccionaris propis.

b) S'adueix com argument de l'unitat de les llengües "el fet de la fàcil intel·ligibilitat entre valencians i catalans, que permet als valencians entendre el català sense estudiar-lo".

Com es tracta de valorar el grau de comprensió, a un judici de valor oponentem un altre, dient tot lo contrari: eixa facilitat és una suposició, que neguem en general. El poble sap distingir perfectament si es parla en valencià o en català. Conec persones molt cultes, valencianes, que parlen habitualment en valencià, que m'han confessat no entendre la televisió catalana. Per escrit, entre persones cultes, ja és una altra cosa degut a la referència al llatí i a l'ortografia oficial catalana, en alt grau etimologista, la qual traïciona a la fonètica del poble.

És cert que no es necessita gran talent per a comprendre que quan diuen "urella, o furné" volen dir "orella o forner", però són les mateixes paraules en dos llengües distintes.

Finalment, els lingüistes afirmen que no és suficient criteri d'identitat de dos llengües el fet de la mútua comprensió entre els seus parlants, sobre tot tractan-se de llengües contigües. Les coincidències de rastres lingüístics, en últim terme servix per a classificar famílies lingüístiques, però no per a definir-les.

1. EL VALENCIÀ, SEMPRE LLENGUA

El valencià no sols és llengua ara, sinó que ho ha segut sempre, en totes les èpoques, des dels temps més antics. Es prova pel testimoni no sols dels antics escriptors valencians, que sabrien molt bé en quina llengua escrivien, sinó per testimonis forasters de la màxima autoritat. No és possible dins dels límits d'una conferència aportar tots els testimonis relatius ad este tema. En Josep Maria Alminyana ha escrit un llibre famós, "El crit de la Llengua" a on apareixen els testimonis dels clàssics valencians dient unanimitat que escrivien en llengua valenciana. Els textos d'estes afirmacions van fotocopiats dels llibres originals. Han tocat este tema altres autors, com p.e., el P. Francesc de Borja Cremades. Procurare, per a ser breu, només indicar-los. Tots ells diuen lo mateix, que escrivien en llengua valenciana. Si buscant en un cresolet, els enemics de nostra llengua han trobat algun text que diga que algu dels escriptors valencians escrivia en català, es tracta d'algun despiste, com el d'aquests que en Amèrica diuen "gallegos" a tots els espanyols, o els que dien catalans a personages tan valencians com els Borja, que eren de Xativa, o a San Vicent Ferrer, insigne valencià.

2. TESTIMONIS DELS NOSTRES CLASSICS

Fra Antoni Canals, en la seua traducció de l'obra de Valeri Maxim, diu: "tret del llatí en nostra vulgada lengua materna, així breu com he pogut yatse sia que altres lagen tret en lengua catalana". (Antonio Ubieta. Orígenes del Reino de Valencia. Valencia 1977, 196)

Fray Bonifaci Ferrer, en el colofó de la seua Bíblia, la primera traduïda en llengua romanç (impresa en 1479), diu que fon arromançada en lo monasteri de Portaceli, "de lengua latina en la nostra valenciana".

Joan Roiç de Corella, en el colofó de la seua traducció al valencià de la *Vita Christi* de Ludovic de Sajonia, diu: "trellada del llatí en valenciana lengua". I en la seua obra "*La ystoria de Joseph*", afirma "descriure en vulgar de valenciana prosa".

Miquel Pérez, ciutadà, escriptor valencià del segle XV, en la seua traducció de l'*Imitació de Jesuchrist*, impresa en Barcelona, en 1482, posa: "he yo traduit de llatí en valenciana prosa" i "esplanat de llatí en valenciana lengua". I en la seua vida de Santa Catalina de Sena (Valencia 1488) afirma que ha volgut "traduir de llatí en valenciana prosa".

Fra Tomas Vesach, notable escriptor del segle XVI, autor de la "*Vida de Sancta Caterina de Siena*", de la que diu "la he feta emprentar en nostra lengua valenciana".

Lluís de Fenollet, traduíx del toscà l'*Historia d'Alexandre, de Plutarc*, impresa en Barcelona en 1481, i en ella escriu: "per Lluís Fenollet, en la present lengua valenciana transferida".

Bernardi Vallmanya, traduí del castellà "*Lo carcer d'amor*", impres en Barcelona en 1493. Diu: "traduit de lengua castellana en estil de valenciana prosa". La mateixa expressió usa en les traduccions de la "*Revelació del benaventurat apostol sanct Pau*" i del "*Cordial de l'anima*".

Francesc Eiximenis, natural de Girona, escriu en valencià, i en la seua traducció del llatí del "*Art de ben morir*", en la primera edició impresa (1491 ?) en Valencia, diu que està traduïda en llenguatge català, però el mateix traductor corregí l'error de denominació en la segona edició, impresa en Barcelona (1507), afirmant "he deliberat retraure i segons la possibilitat del meu pobre entendre en lengua valenciana a manifest estil". Però la cosa està clara en la seua traducció de la "*Scala Dei*", llibre impres en Barcelona (1523), a on diu que el llibre "està traduït del lemosí en nostra lengua vulgar valenciana".

Joan Esteve, autor del "*Liber elegantiarum*", el primer diccionari impres en llengua romanica, estampat en Venècia (1489), autor valencià. En el colofó de la seua obra es diu: "explicit liber elegantiarum Johannis Stephani, viri eruditissimi civis Valentiani, regia auctoritate notarii publici latina et valentina lingua exactissima diligentia emendatus". En romanç: "en llengua llatina i valenciana".

Joanot Martorell, autor del llibre "*Tirant lo Blanch*", publicat en València (1490). En la dedicatoria d'esta novela, obra maestra de la lliteratura universal, diu: "me atrevire expondre no solament de lengua inglesa en portuguesa, mes encara de portuguesa en vulgar valenciana". I **Marti Joan de Galba** que va acabar la novela, diu en l'última pagina: "lo qual fon traduït d'Angles en lengua portuguesa. E apres en vulgar lengua valenciana".

Rafael Marti de Viciano, ilustre borrianenc, que en les seues obres escrites en castellà parla moltes vegades de la llengua valenciana i en 1625 publicà la seua "*Alabanza de las lenguas*", en la que parla de les "llengües hebrea, grega, llatina, castellana i valenciana."

Pere Antoni Beuter, en la dedicatoria de la primera part de la *Cronica General*, afirma: "imprimiose, pues, en lengua valenciana".

Joan Llorenç Palmireno, naixcut en Alcanyis, en el seu "*Vocabulario del Humanista*" impres en València, i reeditat moltes voltes diu "póngola en valenciano".

Jeroni Amiguet, autor d'un llibre curios, titulat "*Sinonima Variationum*", impres en València (1502), diu dos vegades -en la portada i en el colofon-, construït "ex italico sermone in valentinum".

Nomes hem citat uns quants escriptors del segle XVI que diuen expressament que escriuen en "llengua valenciana". Ens pareixen suficients. Els que escriuen en valencià es este segle són una constelació.

Joseph Llop (1674), advocat de la Ciutat i Diputació del Regne, va escriure un llibre monumental historic-juridic en el nostre "idioma valencià", segons afirma el censor eclesiàstic.

Carlos Ros i Hebrera, naixcut en 1703, notari apostòlic de la ciutat de València, publica un "*Tractat de Adages y Refranys valencians, i practica per a escriure ab perfeccio la Lengua Valenciana*" Segona edició 1736. I un altre: "*Epitome del origen y grandezas del idioma valenciano*" etc.

Perez Bayer (1711-1764), verdader polígraf del segle XVIII, estudia els autors antics lliterats de la llengua valenciana, i rep del P. jesuïta Manuel Lassala, un romanç escrit en llatí, grec, italià, francès i valencià.

Gregorio Mayans. El concepte que este sabi escriptor tenia de la llengua valenciana el va resumir el filòsof Julián Marias en un article publicat en la revista "Gaceta Ilustrada" (13 de març de 1972). Segons ell, "la llengua valenciana es llengua germana, i no filla, de la catalana".

P. Lluís Fullana i Mira. *Discurs d'ingrés en l'Academia de la Llengua Espanyola i contestació de En Josep Alemany Bolufer*.

3. VOCABULARIS I GRAMÀTIQUES

Conta la llengua valenciana en una rica bibliografia en estudis gramaticals i diccionaris, que demostren l'identitat de la llengua valenciana. Nomes mencionarem els més importants.

Del segle XV es conserva el "*Lexicon*" llatí-valencià que posseïa el bisbe de València Pere d'Aragó.

Anteriorment hem mencionat el "*Liber Elegantiarum*" de **Joan Esteve**, el primer diccionari de llengua valenciana i el "*Sinonima Variationum*" de **Jeroni Amigué**, que ensenyen el llatí per mig de la llengua valenciana.

De 1490 són les "*Regles d'esquivar vocables e mots grossers o pagessivols*", de **Bernat de Fenollar**.

Citarem només pels noms dels autors els treballs lexicogràfics, vocabularis i diccionaris més coneguts: de Manuel Joaquim Sanelo (1760-1799), Jus Pastor Fuster (1927), Lluís Lamarca (1839), Josep Escrig (1851), Joaquim Martí Gadea (diccionari i vocabulari).

Dels autors moderns bastarà que nomenem al P. Lluís Fullana, del qual són també diverses gramàtiques.

4. TESTIMONIS D'AUTORS CATALANS

Francesc Eiximenis, natural de Girona, anteriorment citat, qui no identifica al valencià en cap altra llengua, sino que diu d'ella, en la seua obra "*Regiment de la cosa Pública*": "Aquesta terra ha llenguatge compost de diverses llengües que li son en torn, e de cascuna ha retengut ço que millor li es, e ha lleixats los pus durs e los pus malsonants dels altres, e ha pres los millors, e no res menys, trobarets dins aquesta beneïta ciutat que us pot ensenyar les principals llengües del món, així com son llatí, hebraic e morisc..."

Mossen Joan Bonllobi, català de naixement, va traduir al valencià el "*Blanquerna*" de Ramon Llull, escrit en mallorquí, i el publicà en València, en 1552. En el proleg, dedicat al que li l'encarregà, es diu: "fon traduït i corregit ara novament dels primers originals, i estampat en llengua valenciana" (1521). Es queixa també de no ser molt docte o molt llimat en dit idioma per ser-li peregrí i estranger.

Pi i Margall, també català, diu: "Subsiste en España no solo la diversidad de leyes, sino de idiomas. Se habla todavía en gallego, en bable, en vasco, en catalán, en mallorquin y en valenciano" en lo que reconeix la singularitat i independència del català, mallorquí i valencià.

Diccionario de Autoridades, de **Aniceto Pages**. Dona la definició de la "lengua de los valencianos".

Pompeu Fabra, va dir: "Nosaltres, catalans, no desitjariem altra cosa sino que emprenguessiu una obra de forta depuració del vostre "idioma" encara que no us preocupéssiu gens d'acostar-vos al nostre català, que tractéssiu de descastellanitzar el valencià dels vostres grans escriptors" (M. Sanchis Guarnier, *La Llengua dels Valencians*, 1933, 78).

Manuel de Montoliu, eminent filolec, va dir: "La individualidad de la lengua valenciana dentro de la familia de las lenguas de Oc, nadie que tenga una mediana cultura la pone hoy en duda..." hoy los escritores catalanes ya no oponen razones "científicas" a la fuerte personalidad de la lengua valenciana, ni se oye con tanta frecuencia como antes alegar clasificación según la cual se da el nombre de catalán a todas las lenguas occitanas de España... el elogio que escribió Cervantes de la lengua valenciana, tiene para mí más importancia y más peso que la opinión de tres o cuatro sabios..."

P. Miquel Batllori, historiador catalanista, diu que "...la cultura escrita en los Estados catalano-aragoneses, (!) que constituyeron la Corona de Aragón, se manifiesta en lenguas diferentes: la catalana, que era la única hablada en el Principado de Catalunya, la predominante en el Reino de Valencia.... o sea el "valenciano", etc. O siga distint, per tant, del catala.

Guillermo Díaz Plaja, academic de la Llengua Espanyola, diu: "El catalán y el valenciano, son dos formas de una misma rama idiomática; cada una con su personalidad..."

5. ATRES TESTIMONIS

Miguel de Cervantes, geni de la lliteratura, en "*Persiles y Segismunda*" alaba la llengua valenciana en estes paraules: "graciosa lengua, con quien sólo la portuguesa puede competir en ser dulce y agradable".

Juan de Valdes, en el seu famos "*Dialogo de la Lengua*", posa en boca d'un dels seus personages, Marcio, les paraules següents: "pero, pues tenemos ya que el fundamento de la lengua castellana es la latina, resta que nos digáis de dónde vino y tuvo principio que en España se hablasen las otras quatro maneras de lenguas que oy (sic) se hablan, como son la catalana, la valenciana, la portuguesa y la vizcaina". A continuació l'atre dialogant, Valdes, li ho explica.

En **Miguel de Unamuno**, en el seu llibre "*Andanzas y Visiones Españolas*" parla repetidament del valencià com a llengua distinta del catala, y distingeix perfectament "el valenciano que se habla en Valencia" del "catalán literario que restauraron Aribau y Rubió y Ors".

L'historiador **Dozi** diu que el famos rei Lobo (Ibn Mardanis) nomenat rei de Valencia en 1147, no desmentia el seu oríge cristià, li agradava vestir com els cristians y parlar en la seua llengua.

Azorin, digue: "El valenciano tiene su medida y su sabor, la concisión del valenciano se ve cuando se compara, texto con texto con otro idioma."

En **Julian San Valero** va escriure: "los filólogos deberán llegar a la conclusión de que la lengua hablada en el Reino de Valencia no es un fenómeno medieval, coetáneo o posterior a la Reconquista de Jaime I, sino anterior".

L'historiador **Antonio Ubieto**, diu que "la lengua romance, hablada en el siglo XII en Valencia, persistió durante el siglo XII y XIII, desembocando en el valenciano medieval. Sobre esta lengua actuarían en muy escasa incidencia los conquistadores, ya que... el aumento de la población del reino de Valencia no llegó al 5% con la inmigración aragonesa y catalana".

L'historiador **Carreras Candi** (1862-1937) en el seu estudi sobre "*El lenguaje valenciano*", diu: "... nadie podrá asegurar que el valenciano i el mallorquin sean dialectos del catalán en el verdadero sentido de la palabra. Los tres se han desarrollado con absoluta simultaneidad de tiempo y divergencias léxicas , sin influirse mutuamente."

El academic En **Julian Ribera** diu: "cuando las huestes del Rey Dn Jaime llegan a Valencia, una gran parte de los nombres geográficos de los poblados de la huerta de Valencia son latinos, mejor dicho, romances. También los musulmanes valencianos emplearon en su vida familiar la lengua romance, hasta tiempos anteriores a la conquista del rey D. Jaime" (*De Historia Arabigo-Valenciana*, any 1925).

(El Rey En Jaume ya ordenà que "los jùges diguen en romanç les sentencies que donaran, i donen aquelles sentencies a les parts que els demanaran")

La **Real Academia Espanyola** va rebre com academic en representacio de la llengua valenciana al P. Fullana, en la recepcio del qual no es parlà d'atra cosa que de la "llengua valenciana". estaven presents en l'acte i no discreparen personalitats tan eminents com R. Menendez Pidal, Jose Alemany, Julian Ribera, Julio Casares, V. Garcia de Diego, Gabriel Maura, Ricardo Leon, etc.

La **Real Academia Espanyola** publicà en 1959, en el seu *Bolleti* (Tomo XXXIX-Cuaderno CLVIII) l'importantissim acort adoptat de substituir el terme "dialecte" per el de "llengua", en la definicio del "valencià" en el Diccionari, acort bloquejat despres per les intrigues catalanistes.

En **Manuel Azaña**, va refrendar un decret del Ministre d'Instruccio Publica i Belles Arts, En Jesus Hernandez, en el que es creava un Institut Nacional de Segona Ensenyança en el Grau de Valencia, en el articul segon del qual es creava una catedra de Llengua i Lliteratura valenciana. (*Gaceta de la Republica*, num 328, 23 de novembre de 1936).

Prescindim de les autorisades opinions del P. Fullana, del academic Jose Alemany i Bolufer, dels academics En Vicent Ramos, En Leopoldo Penyarroja, En Manuel Mourelle de Lema, J.V. Gomez Bayarri, etc., per massa recents i conegudes. Nomes triarém ara, les dos següents, que vaig repetint en totes les meues conferencies:

En **Salvador de Madariaga**, en la seua coneguda obra "*España*", diu: "Valencia no quiere ser otra cosa que Valencia. Su lengua difiere lo bastante para poder permitirse gramatica y vocabulario propios, si sus literatos quisieran construirselos".

Josep Pla, escritor catala, premi de les lletres catalanes, en les seues obres (volum 28), defen que totes les llengües neollatines tenen la mateixa estructura; lo que les fa diferents és la fonetica. Ara be, el catala i el valencià tenen diferent fonetica. Són per lo tant llengües diferents.